Türk Dünyası
Tarih
Kültür Dergisi
Sayı #457 Fiyat ₺200.00
Şubat 2025
Cilt: 77
Aylık Süreli Yayın
Issn: 1305-9769
Modem: 112483

Türk Dünyası Diplomasisinde Kimlik Sorunu

Uluslararası sistem incelendiğinde, bağımsızlığını ilân ederek diğer devletlerce tanınan bir devletin, ikili ve çok taraflı ilişkilerinin genellikle ulusal, bölgesel ve stratejik çıkarlar temelinde şekillendiği gözlemlenmektedir. Ancak modern dönemde, aynı etnik ve kültürel kökenden gelen devletler arasında "ortak kimlik sorunu" kritik bir mesele olarak öne çıkmaktadır.

Ergün Ucatürk

Uygarlığın Tekâmülünde Ateşin Rolü
Metin Savaş

Moğolistan'da Göktürkler Döneminden İki Kurgan
Nurettin Eyibil

Millet Cevherleri Cafer Seydahmet
Dr. Tahir Nureddinoğlu Kerim

KapakSubat 457.indd 1 1.02.2025 14:24:02

Millet Cevherleri / 2

Cafer Seydahmet 1908 yılında, diğer Kırım Tatar gençleriyle birlikte Türk devrimine katıldı ve "Kırım Talebe Cemiyeti"ni kurdu. 1917 yılında halk tarafından Kırım Müftüsü seçildi ve Kırım Müslüman İcra Komitesi'nin yanı sıra, halk hükümetinin Yönetim Kurulu (Direktörlük) başkanlığına getirildi. 23 Şubat 1918 tarihinde Bolşevikler tarafından öldürüldü.

Dr. Tahir Nureddinoğlu Kerim*

CAFER SEYDAHMET (1889-1960)

Cafer Seydahmet, 1889 yılında Kırım'ın Yalta bölgesine bağlı Kızıltaş köyünde dünyaya geldi. İlk eğitimini Kırım'da aldı. Çeşitli yıllarda İstanbul (1908–1910), Paris (1911–1913), Petersburg (1914) üniversitelerinin hukuk bölümünde öğrenim gördü. Türkiye'de okuyan N. Çelebicihan, A. Hilmi, H. Odabaş ve diğer genç aydınların saflarına katılarak, milli hak mücadelesinde aktif rol aldı.

Kurdukları "Kırım Tatar Talebeler" (1908), "Vatan" (1909) gibi cemiyetlerin üyesi oldu. 1917 yılında Müslüman İcra Komitesi üyeliğine ve Vakıflar Komisyonu başkanlığına seçildi. Kırım Tatar Milli Hükümeti'nin ilânıyla Hariciye ve Dahiliye Nazırlığı'na atandı. Müslüman İcra Komitesi yanında Harbiye Komitesi'nin kurulmasında ve savaşta bulunan Kırım Tatar Süvari Alayı'nın Kırım'a geri getirilmesinde büyük rol oynadı. Onun *"Tercüman", "Millet", "Kırım Ocağı", "Golos Tatar"* ve diğer yayınlarda toplumsal-siyasi eserleri basıldı. 1918 yılının sonlarında Kırım'ı terk ederek Türkiye'ye gitti. 1960 yılı 3 Nisan'ında İstanbul'da vefat etti.

Hicrette yaşadığı süre boyunca Türkiye, Romanya, Polonya, Almanya, Fransa, İsviçre gazete ve dergilerinin sayfalarında Kırım Tatar halkının hak ve hukuklarını koruma konusunda faaliyet gösterdi. Eserlerini *"Şihap Nezihi", "Kızıltaşlı", "Kırımer"* gibi mahlaslarla imzaladı.

Seyitcelil Hattat, Hasan Sabri Ayvaz, Noman Çelebicihan, Cafer Seydahmet

Tahir Kerim_Cafer.indd 16 31.01.2025 16:53:54

Cafer Seydahmet, Şefika Gaspıralı ve Numan Çelebicihan

> Kırım için can vermek ne kadar yüksek tehlükelere köküs kerdirecektir ve Almanların efk-ı siyasiyi de yükselttikleri, canlandırmak tiledikleri kara bulutları dağıtarak, ne kadar saadet ile hiç bir kuvvetle bölünmez bir milletin, hiç bir kudretle parçalanmaz mukaddes Kırımın ne kadar nurlu tarihini selâmlarlar.

CİHAN SİYASETİ VE KIRIM

Millet. 1917. No. 66. Eylül 21.

Bugün bu büyük Cihan Muharebesinin memleketleri, devletleri sarsması, onların bir kısmının felâketini, digerinin şevketini yükselmesi hayat-ı siyasiyede de büyük denişmelere, büyük sarsıntılara sebep olacaktır.

Bugüne kadar cihanda yaşatılmak istenilen "muvazene-i siyasiye" ilk toptırakası ile bozuldu. Karıştı…

Avrupa'da, Balkan'larda, Çin'de, Amerika'da, Afrika'da dünki ahenk kalmadığı kibi, dünki nüfuz-i siyasiyeler de tamamı ile denişti. Bir takım yerlerde dünki muvazene-i siyasiyenin bir tarafında toplanan devletlerin, yani ittifak, yahut da itilâf-i müselles devletlerinden birisinin tesirleri arttığı halda, diger kıtalardan tamamı ile nüfuzları silindi. Bu azğın, bu kuturmış cenk bütün savletiyle denizlerin derinliklerinde, dağların vahşiyliklerinde, gönüllerin yükseklerinde dehşetler saça-saça ilerileyerek, evvelki devletler hudutları arasında yeni devletler yaratarak, dünki cihan siyasiyetinin bütün karışılıklarını, anlaşılmamazlıklarını, korkulı, hasta meselelerini tamamı ile parçalayur, hepsini teşrih, hepsini hal etmek isteyur…

Cihan Muharebesi digerlerinden bilhassa umum hayat-ı siyasiyeye olan tesirinin derecesiyle ayrılıyur.

Burada eki memleketin iktisadiy, ülkeviy fevkaniyeti ve nüfuz-i siyasiyesini arttırması meselesi degil, belki bütün cihannın, bütün devletlerin kürre-i arzın her noktasındaki mevkileri, emel-i siyasiyleri meydana çıkarılıyur ve bütün hükümetlerin alâkadar oldukları mesail-i umumiyenin halı bekleniyur.

Bir taraftan milletler tarihi ğayıp ettikleri memleketlere, diger taraftan kendileri için iktisadiy ehemmiyetleri olan noktalara nailiyeti ayrı-ayrı tiledikleri kibi, her birisi de imperializm hissiyle kendi sanatlarına bazar olacak memleketleri, müstemlekeleri arttırmaya çalışıyurlar…

Çünki cihan bazarlarına ve oralarda nüfuza malikinlerdir ki, devletlerin hayat-ı iktisadiyeleri yükselebilir… Ancak, onun iledir ki, hükümetler bu kapitalizm devrinde tışta büyük emel-i siyasiyelerini canlandırabiliyur, içte ise halkların saadetlerini temin edebiliyurlar…

İşte, devletler bu hayat-memat meselesi karşısında bütün kuvvetleri orduları ile yerden, kökten şarka, ğarba saldırdıkları kibi, diger taraftan da siyaset aleminde fikirlerde bir dakika bile boş turmadan bir çok karışık, yeni meseleleri hal ile, dünyanın bir çok noktalarını biribiriyle buğavlamak ile oğraşıyurlar…

Aceba, yarınki sulh konferentsiyası yeşil ustolına[1] bir taraftan yigirminci asrın tekâmül-i sanayisi mahsulları olan ve dağları kül eden kırk santimetrlik toplarının yeni eserleriyle, tüşünilmeyen hudutları ile, diger taraftan da deha-yı siyasiy bugün, yarın degil, hatta asırlardan ötesinde bile millet ve devletlernin şevketlerini temin edebilecek planları ile neler serpecek, ne kadar karışık meseleler çıkaracak ve nasıl siyasiy emeller canlandıracaklar?..

Şüphesiz, Cihan Muharebesi dünki siyasiy, muğlak meselelerden bir kısmı hal etti, tabiy sürette bitirdi. Lâkin onların tasdıkı, onların istikballerinin temini, onlar ile olacak her milletin münasebetinin takdiri yine de sulh konferentsiyanın kararlarına mütevakkıftır.

Bunlardan maada, ümüt olunmayan ve dün köz ögüne ketirilmesi bile mümkün olmayan milletler siyasetine tesiri olan meseleler de arttıkça artıyur ki, bunları da bugünki toplar onlardan da ziyade katiy sürette hal edecek yine de sulh konferentsiyası olacaktır.

Aceba, cihan siyasetine Kırımın bir merbutiyeti var mı? Aceba, sulh konferentsiyası yeşil masasında Kırımın mukadderatı hakkında bir hüküm verilecek mi?

Bu suale de onu doğuran Cihan Muharebesi topları ile, diplomatları ile cevap verecektir.

Eger cenk daha ziyade Rusiye hududını parçalayarak ilerilerse, diger taraftan da sulh konferentsiyası

Tahir Kerim_Cafer.indd 17 31.01.2025 16:53:56

zamanında Rusiye kaviy, sarsılmaz bir kuvvete dayanmaz ve kendisinin ne kadar hayat-ı siyasiyede Karadeniz, Çanakkale boğazları ile Türkiye'nin, Acemistan'ın taksimi planları ile oğraşan, Sırbiye vastası ile Selânik körfezine ve bütün Balkan'lara hüküm etmek isteyen büyük deha-yı siyasiyeleri Rusiye'nin can meselelerini bile müdafaa edecek hakikiy, sarsılmaz siyasiy yardımcılar hazırlamazlarsa, sulh masasında hiç şüphe yok ki, nemselerin ve onların müttefiklerinin bütün emelleri çıkarılacak, ve kim bilir, belki de canlandırılacaklardır!..

Almanların büyük şark düşmanları Rusları ve onların ıslavlık siyasetlerini münbaisten kurutacak planları olduğını ve onu bütün kuvvetleriyle, bütün manası ile cellâtlık ile canlandırmak istediklerini bilmeyen yoktur.

Almanya bir taraftan bütün manası ile bizleri saffet ocaklarımızdan mahrum ettigi kibi, diger taraftan ticaret yollarımızdan da mahrum bırakmak emeliyle hareket ediyur. O bizi bugün kendi bazarlarımızda bile kendi mahsul-ı sanayimizi çıkaramayacak hala ketirdigi kibi, yarın da hayat-ı iktisadiyede oynayacak rolümizi canlandırmamak içün de, bizi cihan bazarlarına çıkmaktan, yani deniz yollarımızdan, denizlerimizden mahrum etmek isteyur.

Almanların kerek ticaret maksadı ile, kerekse yarın İngiltere ile olacak deniz muharebelerinde Rusiyenin Baltık denizinde yükseltecegi büyük flotu ile Alman donanması kuvvetini bölecegi korkusı ile bugün Baltık sahilini zapt ederek ve denizden bizi uzaklatmak istedikleri ne kadar aşikârsa, onların Rusların Şarkta oynayacakları siyasiy rollerini temelinden koparmakçün Asya'da, Balkanlardaki nüfuz-ı siyasiyelerini bir daha canlandırmamak için bizi Karadeniz sahillerinden de mahrum etmeye kalkışmayacakları ümüt olunmaz hallardan degildir!..

Almanların Karadeniz'in bitaraf bir deniz olması arzusında oldukları, Karadeniz'de hiç bir devlet flotu, istihkamı bulunmamasını tiledikleri alman siyasiyleri tarafından çoktan yazıldı, tüşünildi ve siyasette bir ğaye-i ittihaz ettirildi.

Bu gaye hakkında cenkten evvel "Genç Türkler" tarafından matbuatlarında Şarkta alman siyaseti hakkında tetebuatta bulunılarak, Almanların Karadeniz'deki bu emelleri tasdık edilmişti.

Hiç bir mana karşısında egilmeden cellatlık ile maksatlarına çare vererek ilerileyen Almanlar, aceba, buna kendi fikirlerince nasıl muvaffak olacaklar?

Almanlar, Rusiye'nin sanatını öldürmekle, nüfuz-ı

Tausultan Şakman, Mustafa bey Vekilov, Mustafa Çokay, Magomed Girei Sunsh, Cafer Seydahmet Kırımer, Ayaz İshaki ve Muhammed Émin Résulzadé ile birlikte 1936'da Varşova'da sürgünde.

siyasiyni cihan siyasetten nefi etmekle kalmıyur. O büyük Şark düşmanları tehlükesine karşı yeni bir sefer de hazırlayurlar ki, o da "milletler dağları"dır.

Almanya kendisiyle Rusiye arasında Baltık sahilinden Karadeniz'e kadar yaşayan bir çok milletleri Rusiye hakimiyetinden kutararak, onlara hatta istiklâliyet vererek, Rusiye için keçilmez canlı bir dağ yapmak isteyur.

Fransızlardan "Jan Pelisyer" 1904'te "Almanya tehdidi altında Avrupa" nam esernin "Almanların hayalları ve Ruslar muhalifetleri" nam babında bu meseleyi izah ediyur. Ve Berlin Hariciye Nezaretinde Rusiyede yaşayan polâklar, latışlar ve bilhassa Ukrayinlerin meselesiyle oğraşan bir Büronın bulundığı vârnın faaliyetini hayretle, derin tetkikat ile bildiriyur. Başka emellerini yaşatmakçün degil, bu milletler meselesiçün bile Almanya Rusiye'ye karşı cenkke çıkacağına hüküm ediyur ve Almanların Rusiye tehlükesini büyük kuvvetle temelli hazırlıklar ile esasından hayat-ı siyasiyeden silmek istediklerini de kayd ediyur.

Almanların bu emelleri kiseden bilhassa bizim siyasiylerimizden hiç de gizli degildi. Jan Pelisyerin eserinin 106'ncı sahifesinde Rusiye Panslavliyetler cemiyinin reisi Kont Bobrinskiynin bu mesele hakkında bir Macar gazetası muharririyle mülâkatta bulundığını da kayd ediyur.

Almanlar Baltık denizi sahilinde kendi nüfuz-ı siyasiylerini yaşatmak, orada tehlükeli düşmanından kelecek muhataraları canlandırmakçün o yalılara Litva (Litvanya), Finlandya, belki Polşa (Polonya) devletlerini yaratmak istedikleri ve buna bir derece muvaffak oldukları kibi, Rusiyenin Karadeniz sahilinde de mustakil Ukrayin hakimiyetini kurmak isteyurlar…

Onların bu emelleri de bizim siyasiylerimize gizli degildi. Bizim matbuatımızda Avrupa'da, İsveçre'de

Tahir Kerim_Cafer.indd 18 31.01.2025 16:53:57

bulunıp da "Ukrayin Milletinin Tahlis İttifakı" namındaki cemiyetleriyle Almanlarla beraber Ukrayina'nın muhtariyeti emeliyle çalışanların yaptıkları hareketler bir çok kereler yazıldı.

Hatta "Orta Rusiye" gazetası Türklerin baş ministri Tal'at Bekin Ukrayin devletini müdafaa ve onun ile müttefikan hareket etmeye karar verdigini de yazdı.

Buna inananlar çoklaştığı kibi, Rusiyedeki Ukrayinlerin yalnız mahalliy muhtariyet saf emeliyle çalıştıklarına şüphe edenler de arttı…

Bilhassa sağ gazetalar Rusiye'deki Ukrayinlerin "Rada"ları başında bulunan Professor Gruşevskiye nemse hafiyesi, deye iftiralar saçmaya bile kalkıştılar…

Hatta "kontrrazvedka" bile bütün Ukrayin milletinin sayladığı "Rada" ile İsveçre'dekiler arasında bir münasebet bulmak emeliyle "Rada"da ve bir çok Ukrayin hadimleri yurtlarında taharriyatta bile bulundı.

Şüphesiz, tıştaki Ukrayinlerin bu emelleri bile ne kadar hakikiy siyasete yakın ve ne kadar yaşatabilecek bir arzu, bir hayaldır – onu zaman kösterecektir.

Elbette, muazzam devletlerin hırs-ı siyasiyle aralarında parçaladıkları ve her an kendi parçalarını büyütmek istedikleri Polşa kadar devletiyle islav kabilesi olan ve istiklâliyet duyğusını unutmış olan Ukrayinler bu yola ketmez ve onu canlandırmazlar…

Lâkin cenk ilerilerse, hudut kenişlerse, aceba, onlar bugün divarlarında asılı "Ukrayin devleti" haritasını canlandırmaya kalkışmazlarmı? Aceba, Ukrayin meselesi de devletin sulh konferentsiyasında birer aza olarak çıkacak Polşa (Polonya), Litva (Litvanya), Finlândya kibi yeni, muvaffak emelleriyle sulh konferentsiyası meselesine çıkmazmı? Aceba, o zaman Nemseler (Almanlar), Türkler ve tıştaki Ukrayin milletinin Tahlis Cemiyetinin siyaseti ne olacak ve onun ile Kırımın ne münasebeti vardır?..

Radanın Milletler Syezdine kelen vekilleri kabul ettikleri odasında asılı olan İsveçre'nin Bern şehrinde basılmış o Ukrayin devleti haritasına bir dakika, bir saniye bakkanlar pek kolaylık ile cevap verirler… Milletler Syezdi vekillerinden bunu körmeyen olmadı ve bunun karşısında tüşünmeyen de kalmadı… Bu harita bilhassa hür Kırım planlarını ne kadar tüşündirdi!..

Bu onların dedelerinin kanı ile yoğurılan vatanlarında sevgili Kırımlıların da mesut bir millet körmek emeliyle titreyen vicdanlarını ne kadar sarstı?!..

Çünki bu haritada bir mübeccel Kırım yuvası Kefe – Harhan kuvvetten keçen bir hatt ile ortasından ekiye bölüniyur… Bunun üst tarafı Azak Denizi, Kafkas'ın Kuban oblastı ile Keriç boğazı ile, Ukrayinlere verilür, aşağısı ise haritadaki Türklerin rengiyle boyanıyur!..

Tarih-i siyasiy mukavelelerle parçalanmış milletler kolaylık ile biribirilerine karşı köküs köküse çıkarılan kardaşlar az körmedi!..

Aceba, bizim ancak bir ruh ile, bir vicdan ile rahatlık ile medeniyete doğru atılmak istenilen emellerimiz siyasiy cellâtların o yeşil masada verecekleri idam hükmüyle öldürileceklermi?.. Milletler syezdlerinde artık bizim mukadderatımız ile oynalmamalıdır. Artık bizleri asırlarca felâketlere, matemlere sürekleyecek hükümler bizsiz, bizim reylerimiz sorulmadan verilmemelidir dediler… Ve şimdiye kadar yalnız devletlerin vekillerinin bulundıkları sulh konferentsiyasına mukadderatları hakkında karar verilecek bütün milletlerin vekiller göndermelerine karar verdiler…

Eger mukaddes prensiplerle, şerefli al bayrak ile her millete saadet serpecek bir idare kurmak isteyen Rusiye demokratiyası bu büyük Alman cellâdının süngüsini kırmazsa, eger bizim müttefiklerimiz de matbuata çıkkan ve hatta ministrlerden bazılarının büyük syezdlere söyledikleri "Rusiye hesabına sulh"-i akd etmeye kalkışırlarsa, almanlar kerek Karadeniz meselesiyle ve kerekse milletler dağları ve bilhassa Ukrayin meselesiyle Kırımı da cihan siyaseti masasında çıkaracak cihan siyasetinin dalgaları arasında onu da çalkatacaktırlar! Her millet kibi biz de Milletler Syezdinde vatannın tehlükeden kurtarılmasıçün hükümetten her milletin vatanını kendi siyasiy idaresine bağlı askeriyle müdafaa etmesini tilemeye ve muvaffakat edilmezse, bizzat onu meydana ketirmeye karar verdik. Kim bilir, sarsılmaz bir sıkıy varlık, bir ten, bir ruh olarak bütün kuvvetini toplayarak, vicdan-ı milliyesinin bir yüksek iradesini dinleyerek, yaşamak isteyen Kırımtatarnın yüregini o gaddar haber ne kadar titretecek, ve onun kahraman yigitlerini Kırım içün can vermek ne kadar yüksek tehlükelere köküs kerdirecektir ve Almanların efk-ı siyasiyi de yükselttikleri, canlandırmak tiledikleri kara bulutları dağıtarak, ne kadar saadet ile hiç bir kuvvetle bölünmez bir milletin, hiç bir kudretle parçalanmaz mukaddes Kırımın ne kadar nurlu tarihini selâmlarlar.

dipnot

* **Bağımsız Araştırmacı, Kırım, Simferopol;**
e-posta: tairkerimoff@gmail.com
1- Ustol – rus. masa

Tahir Kerim_Cafer.indd 19 31.01.2025 16:53:58